

Skolēnu sasniegumi lauku skolās: Iecības no OECD PISA 2022

Students Performance in Rural Schools: Results from OECD PISA 2022

Andrejs Geske, Rita Kiseļova, Olga Pole

*Latvijas Universitāte
Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte
Izglītības pētniecības institūts*

Latvijas Universitātes 82. starptautiskā zinātniskā konference, Rīga 2024

Lauku un pilsētu skolas

- Lauku skolas – atrodas apdzīvotās vietās līdz 1500 cilvēkiem
- Pilsētu skolas – visas pārējās
- Ja esat no kādas no šīm mazajām Latvijas pilsētām – Ainaži, Aknīste, Aloja, Ape, Cesvaine, Durbe, Līgatne, Mazsalaca, Pāvilosta, Piltene, Sabile, Seda, Staicele, Strenči, Subate, Valdemārpils, Viļaka, Zilupe – lūdzu piedodiet!

Dati

Nepieciešamie nosacījumi valstu iekļaušanai pētījumā:

- **OECD**
- **Eiropa**
- **Laukos mācās vismaz 10% skolēnu**
- **PISA 2022 izlasē ir vismaz 26 skolas**
- **Pilnas skolēnu aptaujas**

Dati – PISA 2022 izlase

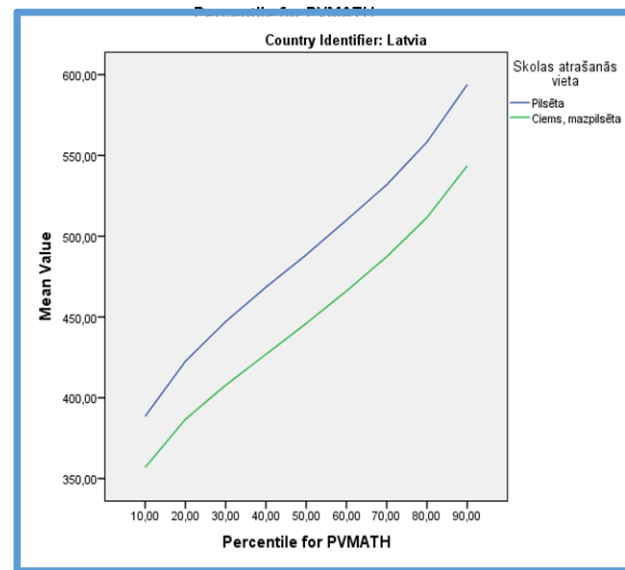
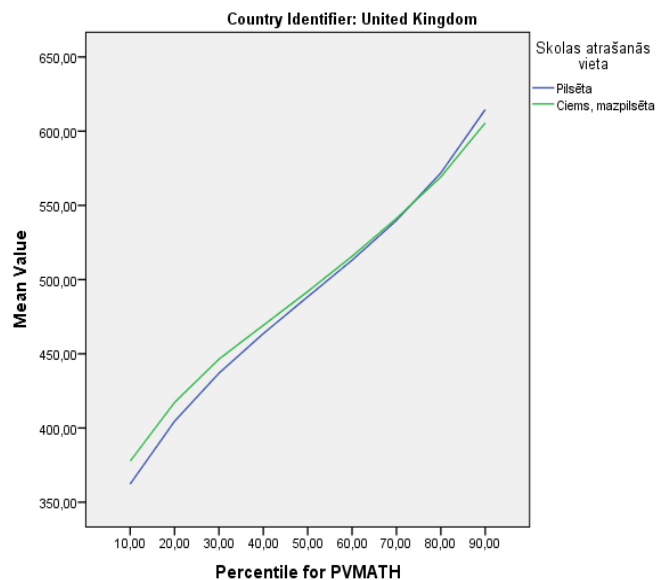
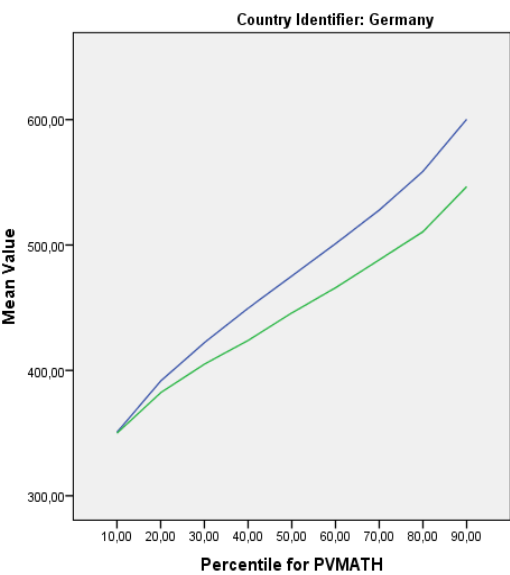
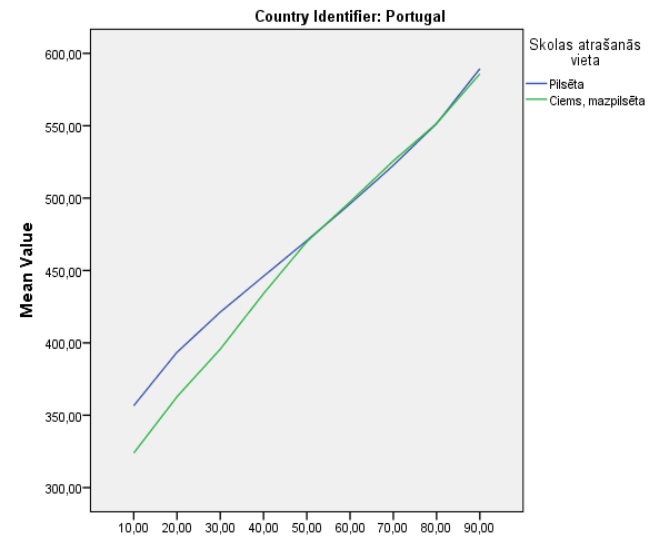
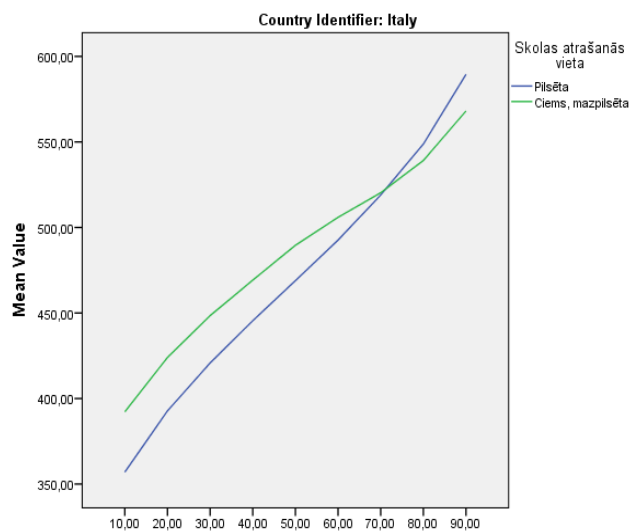
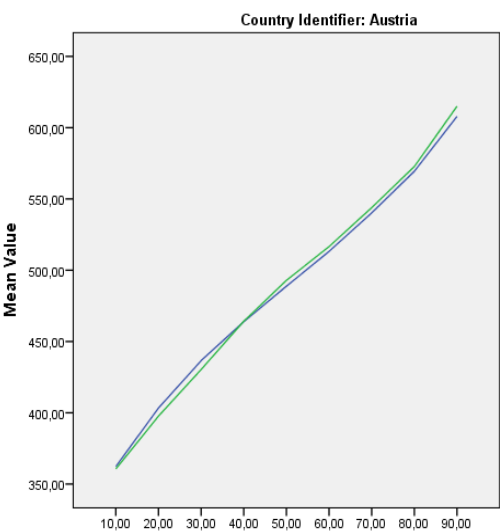
Valsts	Pilsētu skolas izlasē	Lauku skolas izlasē	Lauku skolēnu skaits valstī (svērts), %
Čehija	366	64	10%
Igaunija	142	54	20%
Islande	83	51	14%
Īrija	144	26	16%
Latvija	160	65	17%
Lietuva	208	84	15%
Norvēģija	217	48	13%
Slovākija	208	80	17%

Skolēnu vidējie sasniegumi matemātikā pilsētu un lauku skolās (punkti)

Valsts	Pilsēta	Lauki	Starpība
Čehija	491	452	39
Igaunija	513	498	16
Islande	460	451	10
Īrija	493	484	9
Latvija	490	449	42
Lietuva	483	430	53
Norvēģija	469	461	8
Slovākija	474	418	55

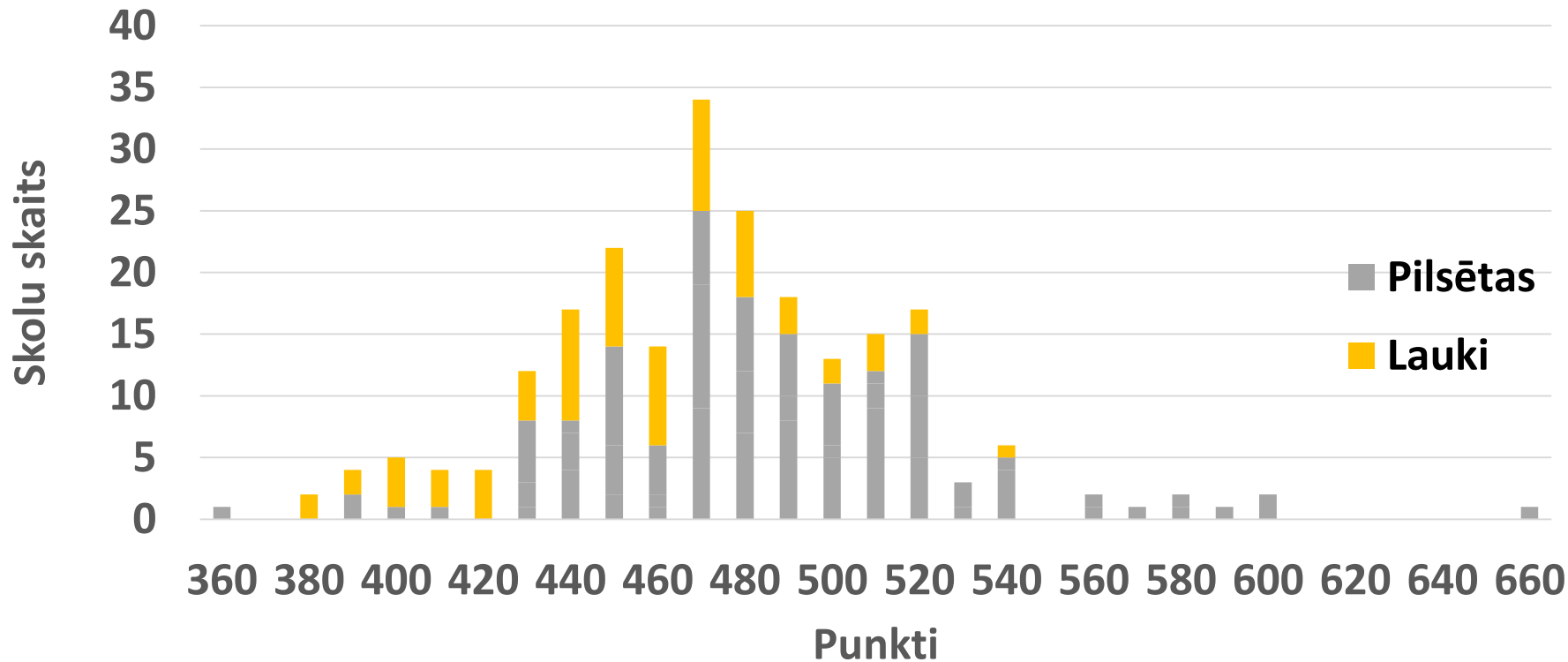
Īsti neattiecas uz lietu, bet interesanti...

Sadalījums pēc matemātikas sasniegumu procentilēm

Lauku un pilsētu skolu sadalījums Latvijā

Latvijas skolu sadalījums pēc vidējiem skolēnu matemātikas sasniegumiem

Pētnieciskais jautājums

- **Kādi faktori ir saistīti ar lauku skolu skolēnu vidējiem sasniegumiem matemātikā?**

Metode

- Katrā valstī atsevišķi visas lauku skolas sadala 3 vienādās grupās - Zemāko, vidējo un augstāko matemātikas sasniegumu skolas.
- Logistiskā regresija ar IEA IDB Analyzer, aplūkojot zemāko un augstāko sasniegumu skolu grupas. Neatkarīgie mainīgie (kovarianti) ir indeksi no PISA 2022 skolēnu datu bāzes, kuri varētu būt saistīti ar skolēnu sasniegumiem.
- Grupu salīdzinājums pēc konteksta indeksiem no skolas direktora aptaujas.

Indeksi

- Indeksi ir vairāku mainīgo apvienojums vienā jaunā mainīgā. Mērķis ir iegūt labi interpretējamu mainīgo ar augstāku drošumu un validitāti nekā sākotnējie mainīgie.
- Lielākā daļa OECD PISA indeksi tiek kalibrēti uz vidējo vērtību 0 un standartnovirzi 1, ņemot vērā datus no OECD valstīm.
- Indeksu aprakstu var atrast PISA 2022 Tehniskajā ziņojumā 19. sadaļā «19 Scaling procedures and construct validation of context questionnaire data»
<https://www.oecd.org/pisa/data/pisa2022technicalreport/PISA-2022-Technical-Report-Ch-19-PISA-Scaling-Procedures-Construct-Validation-Context-Questionnaire-Data.pdf>

Matemātikas sasniegumi lauku skolu grupās

Valsts	Zemāko sasniegumu lauku skolas (33%)	Augstāko sasniegumu lauku skolas (33%)	Starpība
Čehija	395	503	108
Igaunija	458	532	74
Islande	416	492	76
Īrija	453	511	58
Latvija	417	479	62
Lietuva	388	460	72
Norvēģija	429	508	79
Slovākija	340	508	168

Logistiskās regresijas modeļa koeficienti ExpB (dati no skolēnu aptaujas)

Valsts	ANXMA	BELONG	COGACR	DISCLIM	ESCS	FEELSAF	ICTDISTF	RELATST	STUDYH	TARDYS	WORKH	WORKPAY
Čehija					2,74		0,90	1,53	1,13		0,88	
Igaunija			1,44	1,69	2,29							0,85
Islande											1,14	0,88
Īrija	0,86				1,63			1,56				
Latvija						1,29	1,11	1,73				
Lietuva		1,36	1,27		1,55	0,80				0,64		
Norvēģija				1,90				1,50	0,85			
Slovākija				1,46	3,90				0,88			

1,69 95% ticamība

1,44 90% ticamība

Valsts	ANXMA	BELONG	COGACR	DISCLIM	ESCS	FEELSAF	ICTDIST	RELATST	STUDYH	TARDYS	WORKH	WORKPAY
Čehija					2,74		0,90	1,53	1,13		0,88	
Igaunija			1,44	1,69	2,29							0,85
Islande											1,14	0,88
Īrija	0,86				1,63			1,56				
Latvija						1,29	1,11	1,73				
Lietuva		1,36	1,27		1,55	0,80				0,64		
Norvēģija				1,90				1,50	0,85			
Slovākija				1,46	3,90				0,88			

Valsts	NKR	NKR st.kļ.
Čehija	0,34	0,07
Igaunija	0,31	0,07
Islande	0,13	0,07
Īrija	0,16	0,04
Latvija	0,19	0,07
Lietuva	0,20	0,06
Norvēģija	0,21	0,07
Slovākija	0,47	0,08
NKR Nagelkerke R kvadrāts		

Skolas lielums (dati no direktoru aptaujas)

Valsts	Grupa	Skolēni skolā	Skolēni uz skolotāju	Skolēni uz palīgpersonu
Čehija	Vājākā	196	12	13
	Stiprākā	204	12	20
Igaunija	Vājākā	163	8	12
	Stiprākā	235	10	13
Īrija	Vājākā	567	12	37
	Stiprākā	565	13	34
Islande	Vājākā	148	...	8
	Stiprākā	90	...	7
Lietuva	Vājākā	192	9	9
	Stiprākā	209	9	9
Latvija	Vājākā	121	6	7
	Stiprākā	166	8	12
Norvēģija	Vājākā	...	...	...
	Stiprākā	...	...	...
Slovākija	Vājākā	280	13	22
	Stiprākā	212	12	23

Skaidrojums par nākamām tabulām

- Trīspunkti (...) norāda uz aptaujās iztrūkstošiem datiem
- Zvaigznīte (*) norāda, ka atšķirības starp grupām ir mazākas nekā 0,2 standartnovirzes
- Indeksu vērtības sarkanā fontā norāda, ka grupu starpības šajos indeksos ir viegli izskaidrojamas. Piemēram, Igaunijas vadības līderība izglītības procesos skolās ar augstiem sasniegumiem ir lielāka nekā skolās ar zemākiem sasniegumiem.
- Indeksu vērtības melnā fontā norāda, sakarības starp skolu matemātikas sasniegumiem un indeksu vērtībām ir grūtāk skaidrojamas, t.i. pretējas sagaidāmajām. Piemēram, Norvēģijā vadības līderība izglītības procesos skolās ar augstiem sasniegumiem ir zemāka nekā skolās ar zemākiem sasniegumiem, t.i. pretēji Igaunijai.
- Indeksu vērtību atšķirības norāda uz skolu direktoru atšķirīgiem viedokļiem dažādās valstīs. Piemēram, matemātikas skolotājiem Lietuvas laukos iespēja piedalīties profesionālajās mācībās ir ievērojami lielāka nekā Latvijas kolēģiem.

Procesi skolā (dati no direktoru aptaujas)

Valsts	Grupa	Skolas autonomija	Vadības līderība izglītībā	Vadības līderība mācību procesā	Centieni iesaistīt vecākus	Atgriezeni skā saite skolotājiem	Matemātikas skolotāju mācības	Centieni multikulturālismā
Čehija	Vājākā	*	-,14	*	*	,57	,33	-,44
	Stprākā	*	,14	*	*	,23	-,03	-,73
Igaunija	Vājākā	...	-,48	-,53	,50	*	,20	*
	Stprākā		-,16	-,27	,34	*	,48	*
Īrija	Vājākā	-,51	*	*	-,49	-,41	-,41	-,38
	Stprākā	-,18	*	*	-1,01	-,66	,04	-,17
Islande	Vājākā	...	-,14	-,16	*	-,22	-,09	,01
	Stprākā	...	-,49	-,55	*	,28	-,34	,34
Lietuva	Vājākā	...	*	*	*	,26	,79	*
	Stprākā	...	*	*	*	-,18	1,00	*
Latvija	Vājākā	...	*	*	*	*	-,63	*
	Stprākā	...	*	*	*	*	-,38	*
Norvēģija	Vājākā	,12	-,04	,01	*	,32	*	...
	Stprākā	-,41	-,43	-,41	*	-,17	*	...
Slovākija	Vājākā	,83	*	*	*	*	*	,38
	Stprākā	,60	*	*	*	*	*	-,34

Procesi skolā (dati no direktoru aptaujas)

Valsts	Grupa	Negatīvs skolas klimats	Skolotāju trūkums	Mācību materiālu trūkums	Skolēnu ietekmētais skolas klimats	Skolotāju ietekmētais skolas klimats	Problēmas nodrošinot attālinātās mācības	Gatavība attālinātām mācībām pirms pandēmijas	Gatavība digitālām mācībām
Čehija	Vājākā	,30	*	*	,30	,04	-,18	*	...
	Stiprākā	-,10	*	*	-,27	-,39	-,58	*	...
Igaunija	Vājākā	,03	...	-,28	,43	,18	*	,35	*
	Stiprākā	-,20	...	-,48	-,01	,49	*	,60	*
Īrija	Vājākā	,07	-,18	-,46	-,10	*	,99	-,39	-,76
	Stiprākā	-,98	-,1,19	-,89	-,96	*	,56	,17	-,31
Islande	Vājākā	,03	*	*	-,54	*	-,74	,47	*
	Stiprākā	-,69	*	*	-,1,21	*	-,1,18	,14	*
Lietuva	Vājākā	-,35	*	*	-,36	*	,36	-,02	,15
	Stiprākā	-,59	*	*	-,77	*	,15	-,35	,49
Latvija	Vājākā	*	,35	*	,26	*	-,38	-,07	-,74
	Stiprākā	*	,67	*	,08	*	-,66	-,30	-,49
Norvēģija	Vājākā	,28	,27	*	,12	*	...	...	...
	Stiprākā	,06	,60	*	-,33	*	...	...	...
Slovākija	Vājākā	*	...	,35	,85	-,58	,54	,34	*
	Stiprākā	*	...	-,06	-,73	-,38	-,17	-,02	*

Secinājumi

- Pētījumā neizdevās identificēt universālus faktorus, kuri saistās ar skolēnu sasniegumiem matemātikā lauku skolās.
- Kā iespējami nozīmīgākos jāmin – skolēnu ģimeņu sociāli ekonomisko statusu (ne Latvijā), disciplīnu matemātikas stundās, skolēnu-skolotāju attiecības, skolas klimatu, skolas spējas nodrošināt attālinātas mācības.
- Ir iespējams, ka lauku skolas skolēnu sasniegumu trajektorija tiek noteikta jau sākumskolā – jāturpina pētījumi ar TIMSS un PIRLS datiem.

Paldies par uzmanību!

**Skolēnu sasniegumi lauku skolās:
liecības no OECD PISA 2022**

Andrejs Geske, Rita Kiseļova, Olga Pole

*Latvijas Universitāte
Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte
Izglītības pētniecības institūts*

Latvijas Universitātes 82. starptautiskā zinātniskā konference